

1755 stod ifølge Provst Meyer saa meget af Muren af dette Kloster, »at den strækker sig for tvende Huusmænds Familier af de som boe i det saakaldte St. Agnes Huus«. 1774 skriver Hofman⁶, at der endnu ses et lidet Stykke af Klosterets Mur, »og har staaet Norden for Dom-Kirken hen imod Haraldsborg-Slot«. Endnu 1825 stod ifølge Kornerup⁷ et af Klosterets Huse, af Munkesten, et Materiale der ogsaa er anvendt i de nuværende Agnes Huse.

Ved forskellige Lejligheder er man i vor Tid stødt paa Fundamenter af Klosteret. Der skal i sin Tid, vistnok umiddelbart Syd for St. Agnes Huse, være fundet en muret, middelalderlig Grav⁸. Her og under Husenes Sydende er i hvert Fald fundet adskillige Kranier og andre Skeletdele.

KILDER OG HENVISNINGER

Peder Resen: Atlas Danicus (ed. Johs. Knudsen) S. 71 f. — Meyer: Beskrivelse over Roeskilde 1755. Kbh. 1793. S. 18 f. — H. Behrmann: Grundrids til en Beskrivelse af Roeskilde. 1832. S. 210—21. — J. Kornerup: Roskilde i gamle Dage. 1892. S. 274. — A. Poulsen: Fra det gamle Roskilde. Særtryk af Roskilde Tidende. S. 25—28. — Vilh. Lorenzen: De danske Dominikanerklostres Bygningshistorie. 1920. S. 59 f.

J. O. Arhning: S. Agnetes Klosterkirke. MS. 1 S. (NM).

¹ 16. Juni 1264 Diplomatarium Danicum 2. R. I Nr. 431. ² 20. Dec. 1452, Repertorium 2. R. Nr. 196. ³ Smst. Nr. 10904. ⁴ Kancelliets Brevbøger. ⁵ Smst. 15. April 1581. ⁶ Danske Atlas VI, 135. ⁷ Roskilde' i gamle Dage, S. 28. ⁸ Ifølge Lektor J. O. Arhning. Derimod kan en paa S. Agnes' Jorder fundet smuk Base af skaansk Sandsten med Palmet-Hjørneblade ikke stamme fra Klosteret, idet den ikke kan være yngre end o. 1200 (Privateje).

† GRAABRØDRE KLOSTERKIRKE

raabrødrenes eller Franciskanernes Kloster i Roskilde blev grundlagt 1237, »da Valdemar 2. og hans Søn Erik var Konger, Uffe Ærkebiskop og Niels Biskop i Roskilde«. Som Grundlægger (fundatrix) opgives Fru Æse (Esa), Hr. Niels Rønnings Moder, mens Grevinde Ingerd af Regenstein skænkede Brødrene sin grundmurede Gaard i Byen¹. I et Pavebrev fra 1252 siges det, at Brødrene i Roskilde har paabegyndt Opførelsen af en Kirke tillige med andre Bygninger, som passer til deres Formaal², og 1279 hører vi, at Biskop Stigot i Roskilde indviede Brødrenes Kirker i Roskilde og Kalundborg; men Graabrodermunken, Peder Olsen, som vi skylder denne Oplysning, understreger udtrykkeligt, at det drejer sig om Brødrenes anden Kirke i Roskilde, »som den nu staar«, og ikke om den første¹. Som i talrige andre Tilfælde har Munkene altsaa til en Begyndelse ladet sig nøje med en mindre Kirke eller et Kapel. Tilstedeværelsen af et saadant bekræftes ogsaa af den fra Begyndelsen af 1500'rne stammende Relikviefortegnelse, i hvilken der omtales Støvet af Relikvier, der havde været »gemt i den første Kirkes Altre gennem 55 Aar«³. Kirken var viet til *Treenigheden*⁴.

1310 gik »den højre [dvs. sydlige] og bedste Del af Roskilde til Grunde ved Ildebrand tilligemed fem Kirker og Graabrødrenes Kloster«⁵. Om ogsaa Kirken ved denne Lejlighed er blevet hærget, meddeles ikke; men det er troligt.

Med Reformationen ophævedes Klosteret, og ved Gavebrev af 31. Juli 1561 fik Korfitz Ulfeld til Kogsbølle (nu Holckenhavn, Vindinge Hrd.) overdraget Klosteret

med Huse, Gaardsrum og Haverum, »dog undtages Graabrødre Kirke med Kirkegaard, som er bestemt til Sognekirke der i Byen«⁶. Dette Brev tyder paa, at Roskilde ret hurtigt efter Reformationen er blevet opdelt i to Sogne, det ene under Domkirken, der tillige skulde have Graabrødre Kirkes Tiende, Husleje og hele Rente, det andet ifølge Behrmann⁷ det, der udgjordes af de nedlagte S. Nicolai, Allehelgens, S. Budolfi, S. Peder og S. Pauls samt S. Mikkels Sogne, under Graabrødre Kirke. Denne Tilstand varede imidlertid kun til 1574, da der udgik Brev om, at Sognefolket til Graabrødre Kirke paa Grund af Kirkens Bygfældighed herefter skulde søge til Domkirken⁸, og 26. August 1575 bevilgede Kongen, at Graabrødre Kirke med den derved liggende S. Mikkels Kirke, hvori Klokkerne til Graabrødre Sogn hang, maatte nedbrydes, og Sten, Tømmer og andet derfra anvendes til Domkirkens Bygning og Fordel⁹. Imidlertid er en Del af Graabrødrekirken blevet sparet¹⁰, thi 1625 bestemte Christian 4., at Domkirken og Graabrødre Sogne ikke som hidtil skulde betjenes af to, men kun af een Præst samt to Kapellaner¹¹. Det fremgaar, at det var Yestdelen, som blev nedrevet, mens Østpartiet istandsattes og bevarede, »i den Hensigt, at Disciplene paa Regentsen deri om Søndagen, efter Omgang skulde holde Tolvprædikener. Dette varede saa længe, indtil en Regentsianer, som formodentlig ei rigtigt kunde sin Lektie, hængte sig selv«¹². Men Kirken anvendtes til Gudstjenester og ved Begravelser og ellers lejlighedsvis til Slutningen af 1600'rne. Herefter stod den som Ruin og Stenbrud for Borgerne til Begyndelsen af 1800'rne. Da forsvandt den sidste Rest.

I første Halvdel af 1400'rne nævnes *S. Marie* Alter samt et til *den store Maria* indviet Billede¹³. 1442 og 1444 omtales *S. Anne* Alter, stiftet af Cecilie, Peder Krags Datter, og hendes Husbond, Væbneren Anders Jensen Halvegge¹⁴. 1475 nævnes et andet *S. Anne* Alter, stiftet af Dronning Dorotheas Hushovmester, Ridderen Johan Oxe¹⁵.

1398 valgte Ida Pedersdatter Falk at blive begravet i Graabrødreklosteret i sine Forfædres *Kapel*¹⁶.

Ifølge en Meddelelse hos Peder Olsen¹⁷ havde Erik Plovpenning bestemt, at han vilde begraves i Roskilde Graabrødrekloster iført Ordenens Dragt. *Sagnet* fortæller, at da han var blevet taget til Fange af sin Broder Abel, spurgte man ham, før han skulde dø, hvor han gemte sine Skatte; hertil svarede han: i Franciskanerklosteret i Roskilde, og da Abel senere eftersøgte dem, fandt han kun en Munkekutte og Snoren til at holde den sammen med.

Efter et andet Sagn, som meddeles af Anders Sørensen Yedel, skal Rane Jonsen, Erik Klippings Kammermester, efter Mordet paa Kongen, have søgt Tilflugt i Klosteret; hans Opholdssted skulde have været i en Væg, hvorfra han gennem en Løngang kunde komme hen til Alteret og høre Messen. Da Kongen var blevet underrettet herom, fik han Pavens Tilladelse til at bryde ind i Klosteret og fjerne ham med Magt. Dette skulde være sket 1294¹⁸.

Kirkegården, der endnu benyttes og saaledes har været i Brug i over 700 Aar, optager stort set den gamle Klostergrund (Resens Kort S. 26 Mærke 49); den begrænses mod Øst af Hestetorvet, mod Nord af Store Graabrødrestræde, mod Vest af Husblokke, som støder ud til Hersegade, og mod Syd dels af Jernbanegade, dels af Husblokke. Den hegnes til næsten alle Sider af Murstensmure fra 1853 med indvendige Rundbueblændinger og rundbuet Køreport og Laage i Øst og fladbuet Laage i spidsbuet Spejl til Nord. Paa Nordsiden ses dog et Stykke ældre, pudset Mur fra 1819 med fladbuede Inderblændinger og en smuk Empire-Køreport flankeret af rundbuede Blændinger udført af Murmester Broch (Rgsk.). I ældre Tid har Kirkegården dels

E. M. 1941

E. M. 1941

E. M. 1941

Fig. 1—3. Roskilde Graabrødre Kirkegaard. Mindesten over Søren Nic. Bloch, død 1862, Anders Fr. Gestrup, død 1841 og Søren Borch, død 1862 (S. 156 f.).

været hegnet af Munkestensmur, dels af Stengærder og dels af Plankeværk (Rgsk. 1640, 1656, 1657 o. fl.). 1657 gjorde Casper Snedker en ny Port. 1672 blev der udsendt Stævning til »forskellige Canonici eller deres Enker m. fl.«, for at der kunde skaffes Oplysning om, »hvem der haver taget Sten af Graabrødre Kirkegaards Mur og den ruineret«¹⁹.

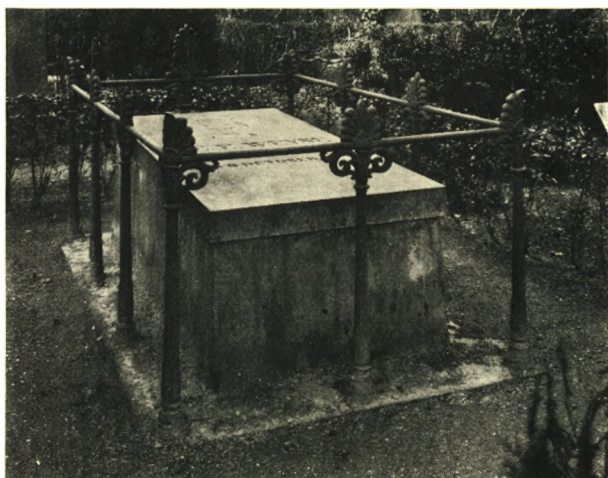
Om Kirkegaarden skriver Behrmann (1832), at den før ganske lignede en Landsbykirkegaard; men før en Del Aar siden blev den omgivet med en Stenmur, »imens den indvendig har faaet Udseende af en engelsk Hauge«. . . »thi man vandrer ikke iblandt de Døde, men i en Hauge, omgivet af blomstrende Træer og Yæxter«. Anlægget skyldtes Slotsgartner Wolf, Frederiksberg Have.

1662 omtales »de smaa Huse (eller Boder) ved Kirken«, som maatte afgive deres Tagsten til Kirkebygningen og selv herefter blev tækket med Halm (Rgsk.). “

Kirken, som vistnok har dannet Nordfløjen i det trelængede Klosterkompleks (se Resens Kort, Syd for Mærke 49), har sikkert — efter kendte, danske Franciskanerklosterkirker at dømme — været et enskibet Langhus, opført af *Munkesten*, med Kor og Skib i samme Bredde, og muligvis kun med Bjælkeloft (sml. ndf.). Da det netop var den Kirke, som ved Reformationen valgtes

til Byens anden Sognekirke frem for de andre, overflødige Roskildekirker, har den sikkert været ret anselig, selv om den næppe har haft Taarn (sml. S. Mikkell S. 130).

Kun faa Oplysninger om Bygningens Udseende kan uddrages af Domkirkens Regnskaber, der mere oplyser det fremadskridende Forfald: 1636 blev alle Vindueskarme heftet og fastgjort. Under Omtalen af Domkirkens Vedligeholdelsespligt over for Graabrødrekirken 1656 oplyses det, at den nedfaldne Graabrødre Kirkes Materialer »udi gamle Tider skulde være kommet Domkirken til gode«. Dette bekræfter det ovenfor anførte, at Skibets Vestparti paa et Tidspunkt var blevet nedrevet, medens Østenden stadig holdtes ved Magt. 1657 repareredes Taget, 1662 omlægges og skelnes det, og nogle »Væggrum« opmures. Samme Aar købtet »et Fodstykke til den søndre Side«, hvor det gamle var ganske forraadnet, den ene Vindfløj istandsattes og den anden omstøbtet. Endvidere købtet 12 Deller til at forbedre Loftet med. Af et Brev 1698 fra Domprovst og Sognepræst ved Domkirken, Søren Jonassen, til Stiftsskriveren om Hjælp til Kirken fremgaar, at Bygningens Tilstand paa dette Tidspunkt var alvorlig: »Saasom Graabrødre Kirke er nu saa ganske brøstfældig, at den Tjeneste, som undertiden derudi skal gøres, ikke uden Helbreds Forlis, ja moxen Livsfare for os og Tilhørerne, kan forrettes . . .«²⁰. Allerede paa Resens Plan fra o. 1674 er Kirken imidlertid fremstillet som Ruin; hvorledes det nu end forholder sig hermed, saa maa Kirken mod Aarhundredets Slutning være blevet overladt til sin Skæbne. Først 1808 hører vi atter om den, og da stod kun en Murstump tilbage. I en Indberetning 1808 skriver Thorlacius: »Ruinen er omtr. af 4 Alens Højde over Jorden, og af 18 Skridts Længde, men af ulige Tykkelse. Der hvor den er tykkest, synes det tydeligt, at dette Stykke har været en Mellemmur, thi der ere røde Muursteen paa begge flade Sider, og i Midten mellem disse en Udfyldning af Kalk eller Cæment og mindre Kampesteen. I Ruinen ere 2 store Huller ell. Aabninger, en naaende til Jorden, uden Tvivl forhen en Dør, og en høiere oppe, maaskee et Vindue. Disse røde Muursteen ere af samme Slags som de i Stenkisten (sml. S. Mikkell Side 132 Note 5), men noget mindre. De bortplukkes efterhaanden, saa at kun Fyldningen bliver tilbage, og denne maa da indstyrte«. Ifølge Behrmann stod der »endnu for faae Aar siden den østre Deel af Muren«, men o. 1832 var der paa Ruinens Plads rejst et Kors, som forsvandt, da Gravkapellet opførtes her 1855 (Arkitekt: Henning Wolff). Syd for dette ligger nu en lille Bunke Sten, som er gravet op af Klostergrunden, dels en Samling meget store Fraadstenskvadre, dels nogle Munkesten (28 x 13,5 x 8 cm) samt en Formsten af almindelig Type med Glasfals fra Midtposten i et gotisk Vindue; men om disse hidrører fra Kirkebygningerne eller fra Klosteranlægget lader sig ikke afgøre.

K. M. 1941

Fig. 4. Roskilde Graabrødre Kirkegaard. Weyses Gravmæle 1842 (S. 156).

† I N V E N T A R

1257 testamenterede Grevinde Ingerd Brødrene »mit *Sølvskrin* saavel til Klosterets Bygning som til deres Brug, ligeledes en Sølvæske, i hvilken Herrens Legeme opbevares, endvidere mit største Psalterium og det bedste Messerede (properamenta) i mit Kapel«.

Af de o. 500 *Relikvier*, som Kirken ejede, kan i Flæng nævnes: Et Stykke af det hellige Kors, af Herrens Grav, af Arons Stav, flere Relikvier af Abbed Vilhelm, noget af Apostlen Peders Skæg og Knogler, af den Sten paa hvilken Johannes stod, da han døbte Jesus, af Jomfru Marias Mælk, af Patriarken Abraham, af Johannes Døberen, af Apostlen Jacob, af Andreas' Kors, af S. Gangulv Ridder og Martyr, etc. etc.

Alle disse Relikvier opbevaredes i forskellige, ofte mærkelige †*Relikviagemmer*, af hvilke det Relikviar, som stammer fra første Halvdel af 1400'rne, nævner følgende: En »Berillus« (grøn, indisk Ædelsten), en Trææske, en Nød (nux), der paa Foden har Indskriften Ave Maria, et Strudsæg, en Trætavle, et stort Elfenbensskrin, et Skrin smykket med Sten og Billeder, en Nød med Kobberlaag og -fod, en Nød med (af?) forgyldt Sølv, et udskaaet Elfenbensskrin, en rød, graveret Æske, en Elfenbensæske med Sølv, der ikke er forgyldt, en Elfenbensæske med forgyldt Sølv, en lang og sort Spaan af Øjelaaget af en Hvalfisk, et stort Skrin, et hvidt Kar af Træ med Fod og Hoved af grøn Farve, et Relikviarium, som kaldes Øjet (oculus), et nyt Relikviarium af Sølv med en rund Sten, et nyt Relikviarium af Sølv med en aflang Sten, en Nød med S. Francisci Billede ovenpaa, en stor Æske af Kobber, et nyt Relikviarium af Sølv med et Kors anbragt øverst og Billedet af den hellige Maria Magda-

lene længere nede, en Æske af Træ, som kaldes »vas vitreum« (Krystalkarret), et lille, ikke forgyldt Kors med fem Sten, et lille Kors, der blev overdraget Konventet af Broder Jakob Tepe²¹, endnu et lille Kors, som Marqvard Horne, Vikar ved Domkirken i Lybæk, gav Konventet²², et Skrin betrukket med Læder og et Sølvrelikvarium med et Billede af S. Georg. I Relikviefortegnelsen fra Begyndelsen af 1500'rne nævnes af Relikviegemmer 2 Æsker, 28 Relikvarier, 1 stort Elfenbensskrin og 15 Punge, mellem hvilke sidste en guldvævet, en blaa og rød og en grøn; mellem de mange Relikvier, der opregnes, er ogsaa »de Relikvier, som Christina, Danmarks Dronning, sendte os 1519«.

Altre. 1) Højalteret, nævnt bl. a. 1237²³. 2) Sidealter i Koret, nævnt 1496²⁴.

Prædikestolen repareredes 1635 og 1662, da den »moxen var i sønder« (Rgsk.).

Lysekronen. Roskilde Skomagervende havde en Krone i Graabrødre Kirke, der skulde tændes paa en Række af Kirkens Festsdage²⁵.

Klokker, se S. Mikkel S. 130.

GRAVMINDER

†*Gravsten.* 1) O. 1200. Romansk, af Granit, trapezformet, 145 cm lang, med Skraakant langs Siderne. Laa delvis skjult under †Graverbolig²⁶.

2) O. 1259. Ingerd, Jakob Sunesøns Datter, gift første Gang med Stori, Valdemar 2.s Marsk, anden Gang med Grev Konrad af Regenstein, som døde 1253. Død 1259 og begravet ved højre Hjørne af Højalteret under en Marmorsten²⁷.

3) O. 1280. Broder Karl, Minister for Graabrødrene i Provinsen Dacia [Danmark—Norge—Sverige], begravet »i Roskilde ved den nordlige Side af Højalteret under en Marmorsten, der senere blev anbragt oven paa et Alter«²⁸.

4) O. 1496. Lars Brandsen (Laurentius Brandere), død 1496 og begravet »i Koret ved højre Hjørne af det lille Alter under en Marmorsten«²⁹.

5) O. 1565. Visco Rikarson, »født i Sa(n)te Ha(n)sby i Skotland og døde her i Roeskilde Løverdagen næst efter Philippi et Jacobi Aar 1565«³⁰.

6) O. 1580. Figursten, trapezformet Brudstykke af Kalksten, 63 x 42 cm, med lille Pige under Rundbueportal; i Buehjørnerne (Faderens og Moderens) Initialer K M K og L I D. Tidligere anbragt op ad den forrige Graverbolig³¹.

Kirkegaardsmonumenter. 1) O. 1675. Ølandsk Kalksten, 200 x 138 cm, med to Portalfelter, hvis Indskrifter nu er helt forsvundet. I Hjørnerne Evangelistcirkler, mellem de øvre religiøse Indskrift med Reliefversaler, mellem de nedre Dødssymboler samt et lille Indskriftfelt med fordybede, næsten forvitrede Versaler. Opsat paa Kapellets Sydside.

2) O. 1807. Hans Larsen-Møller, født 1742 i Lolland, gift 1780 med Inger

Kirstine Pedersdatter, død 18. Jan. 1805 i Roeskilde Weirmøllehuuse, »den første hollandske Mølle i denne Egn, opført, velindrettet af ham 1792«. Hustruen var født 1749 i Weirmøllehuuse og døde sammesteds 7. April 1807. Sandsten, 200 x 94 cm, med profilerede Kanter. I det retkantede Skriffelt, med fordybede Versaler, er der udsparet fire Huller til Hjørnerosetter, samt et Felt foroven og forneden, som har indeholdt Symboler (Bikube og Dødsymboler?). Opsat paa Kapellets Sydside.

3) O. 1812. Carl Frederik Schultz, Lærer og Rektor ved Roeskilde Katedralskole i 28 Aar, født 10. Nov. 1761, gift 18. April 1798 med Anna Maria Hass, med hvem han samlevede i 14 Aar (5 Børn), død 17. Jan. 1812 og hædret ved en Sørgefest 24. Febr., »kundskabsrig, retsindig og elskelig, Disciplenes troeste Ven«. Rødlig Kalksten, 190 x 95 cm, med Randprofil og svagt hvælvet Overflade og i Hjørnerne indsatte Reliefrosetter af Jern. Ophøjet Skriffelt. Svarende til Nr. 9. I Kirkegaardens Nordvesthjørne.

4) O. 1816. I. H. Tauber, Rektor, født 1743, død 1816. Latinsk Indskrift med fordybede Versaler. Stele i Empire, af Kalksten, 200 cm høj, paa uprofileret Dobbelsokkel, med Trekantgavle og Hjørnespir; over Indskriften en indhugget Laurbærkrans med Baandsløjfe. Rejst af hans Efterfølger S. N. I. Bloch. Paa Kirkegaardens nordlige Del.

5) O. 1816. Henrik Rosted, Dr. med., født 16. Juli 1761, død 19. Sept. 1816, og Hustru Inger Bolette Rosted, født Borch, født 30. Dec. 1764, død 17. Jan. 1842. Hvid, randprofileret Marmorplade, 95 x 67 cm, med fordybet Kursiv. Op ad den østlige Kirkegaardsmur.

6) O. 1823. Jürgen Mtiller, Raadmand, født 11. Nov. 1750, gift 10. April 1787 med sin efterladte Hustru Mette Marie Jensen, død 2. Okt. 1823. Kalksten, 185 x 128 cm, med fordybede Versaler. Foroven rundbuet Felt med Bikube. Opsat Nord for Kapellet.

7) O. 1826. Sophie Amalie Blume, født Baagøe 7. Okt. 1792, død 25. Marts 1826. Marmortavle, 65 x 37 cm, med fordybede Versaler. Tavlen er indfældet i en Sandstensramme med indhugget Vedbendranke. Paa Blumernes Gravsted, Kirkegaardens søndre Del.

8) O. 1827. Joh. Peter Thrige, Dr. phil., Overlærer ved Roskilde Katedralskole, født 1792, død 1827. Stele af Kalksten, 200 cm høj, paa profileret Sokkel og med afrundet Topgavl. Indskriften, paa Latin og med fordybede Versaler, staar paa en indfældet Marmorplade over en halvrund Niche med Marmorurne. Paa Kirkegaardens nordre Del.

9) O. 1828. Carl Christian Leopold v. Gether, Oberst ved Husarerne, født 1765, død 1828. Fordybet Skriveskrift, hvorover tre smaa, indhuggede Georgskors. Rød Kalksten, 175 x 93 cm, svarende til Nr. 3. Rejst op ad nordre Kirkegaardsmur.

10) O. 1834. Peder Holmer, Forstander for Graabrødre Kloster i Odense i 43 Aar, død 23.. April 1834 i sin Alders 82. Aar. Fordybet Skriveskrift, Navnet med Versaler. Rektangulær Marmorplade, nedfældet i hulkantprofileret, rød Kalksten, 109 x 62 cm. Foran Nr. 1.

11) O.1834. Frederik Kornerup, født 16. Aug. 1818, død 31. Jan. 1834. Fordybet Fraktur. Skraatstaaende Marmortavle, 71 x 47 cm. Paa Stenen er senere indhugget: Ketty Kornerup, født 26. Jan. 1830, død 30. Nov. 1914. Paa Familiegravstedet, der omgives af et enkelt Smedejernsgitter.

12) O. 1837. Johannes Dam Hage, født 3. April 1800, død 15. Sept. 1837 og Hustru Charlotte Bolette Bartholin, født 20. Juli 1806, død 18. Juli 1834. Granitstele, 195 cm høj, med fordybende, nyopmalede Versaler. Paa Kirkegaardens søndre Del.

13) O. 1840. Jacob Andersen Borch, født 3. Aug. 1757, død 20. Aug. 1821, og Hustru Else Cathrine Borch, født Bruun, født 30. Maj 1772, død 28. Juni 1840. Fordybede Versaler. Stele af Kalksten, 250 cm høj, med profileret Sokkel og tredelt Gavlstykke med palmetteagtige Reliefblade. Paa Kirkegaardens nordre Del. — Ved Siden af staar et tilsvarende Gravminde over Ane Kirstine Borch, født Brønnicke, død 1878, og Anders Borch, død 1881.

14) O. 1841. Peder Møller, Conferentsraad, Assessor i Højesteret, Commandeur for Sø Etaten samt kgl. Bank Directeur, C. af D. og D. M., født 29. Okt. 1762, død 21. Maj 1841. Marmorbog, 40 x 33,5 cm, med fordybet Skriveskrift, delvis galt opmålet. Paa Bogens anden Side Indskrift over Hustruen Christine Augusta Møller, født Tauber, født 3. Maj 1780, død 12. Febr. 1867. Anbragt i Grotte af Granitsten. Ved Siden af Nr. 1.

15) O. 1841. (Fig. 2). Anders Frederik Gestrup, Borger og Glarmester, født 4. Okt. 1767, død 2. Juli 1841, og Hustru Anemine, født Thura, født 2. April 1765, død 30. Jan. 1834. Fordybede Versaler. Stele af Sandsten i Empire, 200 cm høj, med profileret Sokkel og Trekantgavl med Hjørnespir. Over Sokkelen en halvrund Niche med Marmorurne. Øst for Kapellet.

16) O. 1842. Jacob Kornerup, født 22. Marts 1760, gift 11. Nov. 1790, død 11. Aug. 1840, og Hustru Marie Elisabeth, født Bruun, født 20. Maj 1771, død 13. Juni 1842. »Af deres Ægteskabs 16 Børn hellige 6 Efterlevende de elskede Forældre dette taknemmelig Kierligheds Minde«. Fordybede Versaler. Kalksten, 197 x 111 cm, med hvælvet Overside og Relief blade langs de profilerede Kanter; i Hjørnerne Reliefrosetter. Stenen hviler paa to Endestykker, der flankeres af Volutter. Paa det Kornerup'ske Gravsted.

17) O. 1842. (Fig. 4). C. E. F. Weyse, født 5. Marts 1774, død 8. Okt. 1842. Fordybede Versaler, hvorover en Lyre. Enkelt, kisteformet Gravmæle efter Tegning af G. Hetsch, af rødlig Kalksten, 186 x 90,5 cm, 60 cm højt, omgivet af samtidigt Støbejernsgitter. Paa Kirkegaardens søndre Del.

18) O. 1846. Rasmus Borch, Cancellieraad og Ridder af Dannebrog, i over 50 Aar Lærer og Forstander ved det kgl. Opfostringshus i Kjøbenhavn, født 9. Febr. 1768, død 29. Jan. 1846. Hvid, randprofileret Marmorplade, 95 x 67 cm, med fordybet Kursiv. Op ad Kirkegaardens Østmur.

19) O. 1849. Marie Lovise Svane, født Reimer, død 23. Nov. 1849 i sit 51. Aar. Hvid Marmortavle, 83 x 52 cm, med fordybete Versaler. Op ad Ægtefællens Gravmæle, Nr. 21.

20) O. 1850. Jacob Brønning, Agent og Købmand, født 3. Okt. 1761, død 4. April 1822, og Hustru Inger Marie Michelsen, født 19. Juni 1767, død 12. Okt. 1850. Otte efterlevende Børn, to døde. Rektangulær Kalksten, 200 x 112 cm, svarende til Nr. 9, med fordybete Versaler. Stenen hviler paa en kisteformet Sokkel af samme Materiale. Øst for det Kørnerup'ske Gravsted.

21) 1862. Thomas Hagedorn Svane, født 1787, død 1862, Farver, Agent, Ridder af Dannebrog, Formand i 18 Aar for de eligerede Borgere og i 24 Aar for Borgerrepræsentationen i Roeskilde. »Taknemmelige Medborgere reiste ham denne Mindesteen 1862«. Fordybete Versaler. Stele af Sandsten med Portrætmedaillon af Marmor, omgivet af Laurbærkrans, svarende til Søren Borchs, 250 cm høj. Paa Kirkegaardens søndre Del.

22) 1862. (Fig. 1). Søren Nic. Johan Bloch, født 13. Febr. 1772, død 27. Juni 1862. Stele af Kalksten, 211 cm høj, med indsat Portrætrelief. Paa Kirkegaardens nordre Del.

23) 0.1862. (Fig. 3). Søren Borch, Agent og Købmand i Roskilde, i 25 Aar Borgerrepræsentant, født 22. Maj 1798, død 23. Okt. 1862. Stele af Kalksten, 206 cm høj, med Portrætmedaillon. Paa Kirkegaardens nordre Del.

**Kirkegaardsmonument.* O. 1841. Jacob Hansen Bang, Domprovst og Sognepræst i Roeskilde, født 19. April 1770, død 26. Febr. 1841, og Hustru Anne Cath. Soph. Bang, født Østrup, født 4. Febr. 1779, død 6. Maj 1820. Reliefversaler. Stele af Støbejern, i Empire med Trekantgavle og Hjørnespir, kronet af en Urnevase. Noget forfalden. Nu Syd for Domkirken.

Støbejernskors. 1) O. 1831. Else Marie Møller, født 30. Ma . . . 1773, død . . . 1831. Svarende til Nr. 3 og ved Siden af dette.

2) 0.1843. B. J. Meyer, født Aagaard, Dec. 1802, død 21. Dec. 1843. Reliefversaler. Korsarmene ender i bladsmykkede Trepas. Paa Kirkegaardens søndre Del.

E. M. 1941

Fig. 5. Roskilde Graabrødre Kirkegaard. Støbejernskors over Niels Christian Møller, død 1844 (S. 158).

3) O. 1844 (Fig. 5). Niels Christian Møller, født 7. Dec. 1765, død 9. Juni(?) 1844. Reliefversaler. Armene ender i Muslingeskaller. Hører sammen med Nr. 1. Paa Kirkegaardens nordre Del.

4) O. 1845. Gram Møsting Spichmann, født 25. Aug. 1820, død 13. Sept. 1845. Korsarmene ender i Trepas med Reliefvaser, op af hvilke vokser en Palmet. Sortmalede Reliefversaler og gul Ornamentik. Øst for Kapellet.

5) O. 1849. A. K. Aagaard, født Gemynthe, født 16. Marts 1782, død 22. Febr. 1849. Som Nr. 2 og ved Siden af dette.

6) O. 1849. Joseph Meyer, født 13. Febr. 1784, død 28. April 1849. Som foregaaende og ved Siden af dette.

Endnu et Par forrustede Kors med ulæselig Skrift findes paa Kirkegården.

KILDER OG HENVISNINGER

Roskilde Domkirkes Jordebog 1614 (RA). — Roskilde Domkirkes Regnskaber 1634—1700, 1712—1783 div. Aar (LA). — Diverse 1641—1845, div. Aar (LA). — Indkomne Sager, Roskilde 1585—1721 (LA). — Museumsindberetning af E. Moltke 1941 (Kirkegaardsmønter).

Fortegnelser over Graabrødre Klosters Relikvier: 1) *Catalogus Reliquiarum*, i S. R. D. VIII, 269—81, 2) *Reliquiæ Conventus Fratrum Minorum Roskildensium*, i S. R. D. VIII, 293—312. — Peder Resen: *Atlas Danicus*. Roskilde (ed. Johs. Knudsen) S. 73 f. — Meyer: *Beskrivelse over Roeskilde 1755*. Kbh. 1793. S. 19 f. — H. Behrmann: *Grundrids til en Beskrivelse af Roeskilde*. 1832. S. 180—92. — J. B. Løffler: *Gravstenene i Roskilde*. 1885. S. 90, 109. — J. Kornerup: *Roskilde i gamle Dage*. 1892. S. 276. — Sa. Ingerd, *Grevinde af Regenstein, i AarbKbh.* 1912. S. 57 ff. — Lindbæk: *De danske Franciskanerklostre*. 1914. S. 162—68. — Vilh. Lorenzen: *De danske Franciskanerklostres Bygningshistorie*. 1914. S. 87—89.

J. O. Arhnung: *Graabrødre Kloster*. MS. 10 S. 1944 (NM).

¹ S. R. D. V, 512. ² *Diplomatarium Danicum* 2. R. I, Nr. 62, 17. Maj 1252. ³ S. R. D. VIII, 305. ⁴ Rørdam: *Danske Kirkelove* I, 436, sml. *Kirkehist. Saml.* 3. R. V, 409, 422—24. ⁵ S. R. D. I, 190, *Annales Danici* (ed. Ellen Jørgensen) S. 167.

⁶ Kancelliets Brevbøger 31. Juli 1561. ⁷ Behrmann S. 188. ⁸ Kancelliets Brevbøger 31. Jan. 1574. ⁹ Kancelliets Brevbøger. ¹⁰ Dette er i *Danske Atlas* VI, 130 (og *Trap* 4. Udg. II, 220) forstaaet saaledes, at der blev bygget »et nyt Capel, hvilket Sognepræsten til Domkirken Mag. Morten Pedersen prædikede udi og indviede den 26. Nov. 1592«. Det er dog sandsynligst, at denne Meddelelse refererer sig til den nedenfor omtalte Istandsættelse af Østpartiet og markerer den Dag, da det blev taget i Brug til Gudstjeneste. ¹¹ Hofmans *Fundationer* VII, 317, 26. Febr. 1625. ¹² Behrmann S. 190 (sml. Meyer S. 19 f). Dengang Jens Bircherod skrev sin »Samling om Roskilde Capitels Prælaturer etc.«, hvilket sikkert skete før hans Udnævnelse 1693 til Biskop i Aalborg, holdtes ordinær Søndagsprædiken Kl. 12 i Graabrødre Kirke af 16 Degne fra Skolen efter Tur (Ny kgl. Saml. 1167, 4:o). ¹³ S. R. D. VIII, 270. ¹⁴ 3. Maj 1442, *Repertorium* Nr. 7243. ¹⁵ 8. Maj 1475, *Acta Pontificum Danicum* 2638. ¹⁶ 11. Aug. 1398, *Erslevs Testamenter* S. 165. ¹⁷ Rørdam: *Historiske Kildeskrifter* 2. R. II, 14, 18, sml. S. R. D. II, 262. ¹⁸ Behrmann S. 184 f. ¹⁹ 29. Febr. 1672, *Diverse 1641—1845, div. Aar, Roskilde Domkirkes Arkiv* (LA). ²⁰ [1698], *Kopi i Indkomne Sager, Roskilde 1585—1721, Stiftsovrighedens Arkiv* (LA). ²¹ Jakob Teppe (Treppe) blev

Biskop i Gardar; han optraadte 1411 som Hjælper for Bisen i Roskilde (Lindbæk S. 39).²² Hr. Marqvard nævnes i et Brev af 22. April 1422 (Urkundenbuch der Stadt Lübeck VI, 432 Nr. 408).²³ S. R. D. V, 512, 526.²⁴ S. R. D. V, 523.²⁵ Naar en Broder døde, »skulde alle Brødre følge ham til hans Sognekirke og siden til Klosteret til hans Leiersted og ofre der til tre Messer for ham« (Nyrop: Gilde- og Lavsskraaer II, 125, 127).²⁶ Løffler: Gravstenene i Roskilde S. 90.²⁷ S. R. D. Y, 512.²⁸ Smst. 526.²⁹ Smst. 527. Det var ham, der indførte Observansen i Klosteret.³⁰ Løffler: Gravstenene i Roskilde S. 109.³¹ Smst. S. 90.

† SORTEBRØDRE KLOSTERKIRKE

I Graabrødremunken Peder Olsens Annaler noteres under 1231, at Roskilde Prædikere er kommet¹; hermed kan kun menes Dominikanermunkene, der paa Grund af deres Virksomhed bar Navnet Prædikebrødrene. Det følgende Aar nævnes, at Kong Valdemars just afdøde Marsk, Johannes Ebbesen, havde skænket Brødrene 400 Mark Sølv til Opførelse af deres Kirke og Kloster¹. 1254 har Kirken været saa vidt færdig, at den kunde indvies til S. *Catharina*¹. Endnu paa Christian 2.s Tid benævntes Klosteret efter denne Helgeninde².

Bortset fra, at Klosteret oftere omtales i Anledning af testamentariske Gaver, nævner Kilderne intet af bygningshistorisk Interesse. 1330 og 1336 fik Kirken og Mensalgodset af Hertuginde Ingeborg, hvis Ægtefælle Knud Porse døde samme Aar³, 100 Mark Sølv til Istandsættelse og Forbedring, og fra 1400 og 1414 kendes pavelige Afladsbreve for Kirken⁴. Ved Reformationen blev Klosteret og Kirken nedlagt, og allerede i September 1537 modtog Dr. Hans Nielsen, Provincialis over alle Dominikanere, Kongens Kvitning for Aflevering af en Del Kirkeinventar⁵. Allerede henimod Katolicismens Slutning var Klosteret i stor Trang, Fattigdom og Armod⁶, og Bygningerne har sikkert været stærkt forfaldne, da Kongen 1557 ved aabent Brev befalede at nedbryde Klosteret og Kirken, som da stod øde. Stenene og Tømmeret skulde sættes paa Pladsen, indtil der kom nærmere Ordre⁷. Nedbrydningen er sikkert ret hurtigt iværksat; thi 1565 omtales en øde Plads i Roskilde, hvorpaa Sortebrødreklosteret har staaet, og 1584 den øde Jord, hvor Ladegaardens Plads havde været⁸. En Del af Stenene solgte Kongen til Byggeforetagender paa Aastrup allerede 1559⁹ og til Opførelse af Selsø¹⁰; men en stor Part er sikkert blevet brugt til Opførelse af Hovedgaarden Sortebrødregaard paa Klosterets Grund, det senere Adelige Jomfrukloster (sml. S. 115). 1646 nævnes endnu Kirkegaardspladsen og Sortebrødre Mur¹¹.

Hvorledes Klosteret og Kirken har set ud, vides ikke, da der aldrig har været foretaget nogen systematisk Udgravning paa Stedet, der maa søges i Nærheden af Jomfruklosteret, hvis Have og Park vistnok for største Delen dækker det samme Omraade som Klosteret i sin Tid havde. Nordvest for Klosteret stødte man nemlig 1906 paa et Hjørneparti af nogle svære Kampestensfundamenter, af hvilke en mindre Del endnu havde bevaret nogle Skifter Munkesten, nederst et Rulskifte, de øvrige i Munkeforbandt ($28\frac{3}{4}$ — $29\frac{1}{4}$ x 13 x $8\frac{x}{4}$ —9 cm). Syd herfor fandtes en gammel Afløbsrende af Munkesten (29 x 14 x 9 cm, tildels Formsten) i Lerpakning. Derimod skal de Grave, der 1891 fandtes nordligt i Vagtstræde (S. Pedersstræde), formentlig henføres til S. Peders og Pauls Kirke (S. 132).